

Darba drošība un veselības aizsardzība skolas mācību programmā — dalībvalstu pasākumi

Ziņojuma kopsavilkums ⁽¹⁾

Lai darba drošības un veselības aizsardzības (DDVA) mācību pamatotu skolās un koledžās, jāpanāk tās atbilstība mācību programmas prasībām. Ziņojumā sniegts pārskats, kā dalībvalstis DDVA mācību un riska mācību iekļauj valsts mācību programmās.

Gan pamatizglītības, gan vidējās izglītības līmenī **sasniegti ievērojami panākumi un aktivitāte** gan īstenoto, gan dalībvalstīs plānoto pasākumu ziņā. Pasākumi DDVA mācības iekļaušanai mācību programmas līmenī ir šādi:

- ar likumu noteiktas prasības;
- brīvprātīga darba programma;
- pamatnostādnes un resursi ar likumu noteikto prasību un brīvprātīgās programmas atbalstam;
- oficiāli ieteikumi;
- valsts norādījumi un resursi, ja mācību programma nav izstrādāta;
- reklāmas kampaņas iepriekšminētā atbalstam;
- ar drošām un veselīgām skolām saistītas pieejas.

Pateicoties Eiropas līmeņa sadarbībai izglītības jomā, pamatpriekšmeti un mācību mērķi dalībvalstu skolās ir vairāk satuvināti. Riska un DDVA mācību parasti neuzskata par atsevišķu priekšmetu; tā vietā tiek meklētas iespējas to iekļaut citu saistīto priekšmetu mācību programmā, piemēram, zinātnes mācībā, fizikulturā, veselības mācībā un sabiedrības mācībā. Tāpēc ir svarīgi

izstrādāt DDVA un riska mācības mērķus, ko iekļaut dažādu vecuma grupu mācību programmas pamatpriekšmetos.

Mācību programmā ieviešot DDVA un riska mācību, bieži piemēro stipras **partnerības** pieeju, iesaistot organizācijas, piemēram, DDVA iestādes, izglītības ministrijas un mācību programmu izstrādes iestādes. Tā kā valsts mācību programmas mainās un attīstās, DDVA iestādēm jābūt iespējai ietekmēt šo procesu priekšlikumu posmā.

Dalībvalstīs valsts un reģionālā līmenī mācību atbalstam radīti daudzi **novatoriski resursi**. Vislietderīgākie ir tie resursi un stundu mācību plāni, kas saistīti ar mācību programmu.

Dažās dalībvalstīs, piemēram, Zviedrijā, izmanto **integrēto pieeju**, saistot riska mācību ar drošu mācību vidi skolotājiem un skolēniem, kā arī ar skolēnu veselību skolā. Dažas iniciatīvas atbalsta riska mācību skolās, vienlaikus palīdzot skolām uzlabot drošību skolas ēkās. Skolēni var būt aktīvi iesaistīti skolas drošības jautājumos, piemēram, ieceļot skolēnu drošības pārstāvjus, kas dažās dalībvalstīs ir ar likumu noteikta prasība, un skolēniem līdzdarbojoties apdraudējuma konstatēšanā skolās.

Lai arī skolotājiem ir pieejami daži lieliski resursi, daudz mazāk uzmanības pievērsts **skolotāju sagatavošanai**. Atzīts, ka skolotājiem vajadzīga apmācība par to, kā pasniegt riska mācību, bet, ja šādas apmācības nav un mācību programmā riska mācība ir tikai viena no izvēles iespējām, skolotāji, iespējams, atturēsies uzņemties to mācīt un labāk izvēlēsies tematu, kurā tie jūtas drošāki par spīti rīcībā esošajiem labajiem resursiem. Tādēļ vajadzīgas apmācību programmas jau strādājošiem skolotājiem, un DDVA un riska mācība jāiekļauj arī nākamo skolotāju mācību kursu programmās. Šāda sagatavošana vajadzīga skolotājiem visos izglītības līmeņos.

Visgrūtākais uzdevums ir iekļaut DDVA **universitātes izglītībā**, lai uzrunātu topošos inženierus, arhitektus, medicīnas speciālistus, uzņēmējdarbības profesionāļus, vadītājus utt. DDVA iekļaušana universitātes līmeņaursos ir vismazāk attīstītā joma dažādu iemeslu, to skaitā lielākas neatkarības, dēļ. Pasākumiem DDVA iekļaušanai attiecīgosursos, piemēram, inženierzinību vai uzņēmējdarbības studijās, tādēļ ir gadījuma raksturs, un tā bieži atkarīga no atsevišķu profesoru intereses vai noteiktiem atbalstītājiem profesionālajās organizācijās. Profesori jāpārlicina par nepieciešamību iekļaut DDVA mācību kursus. Viņiem vajadzīgi arī atbilstoši materiāli. Tomēr ir arī labas prakses piemēri, piemēram, inženierzinību jomā.

⁽¹⁾ DDVA skolas mācību programmā — prasības un pasākumi dalībvalstīs
<http://osha.europa.eu/publications/reports/TE3008521ENC/view>

Piemēri par skolēnu zināšanām un prasmēm priekšmetos, kuri saistīti ar riska mācību

Personīgo un sociālo zināšanu un prasmju piemēri:

- iegūt un parādīt drošības nodrošināšanas iemaņas;
- uzņemties atbildību;
- spēt lūgt palīdzību;
- iegūt pārlicību, lai sniegtu padomu;
- tikt galā ar nevajadzīgiem stereotipiem un grūtībām;
- atpazīt risku un izdarīt drošāku izvēli.

Veselības zināšanu un prasmju piemēri:

- spēt sniegt pirmo palīdzību;
- veicināt veselīgu dzīvesveidu.

Pilsonisko prasmju piemēri:

- saprast noteikumu vajadzību;
- piedalīties noteikumu izstrādē un mainīšanās;
- izpētīt un apspriest vietējos un aktuālos jautājumus;
- apsvērt sociālās un morālās dilemmas;
- piedalīties lēmumu pieņemšanā.

Ar karjeru saistītas mācīšanās piemēri:

- tikties un runāt ar cilvēkiem ar dažādām darba lomām un iemaņām;
- noteikt savas prasmes un sasniegumus;
- apsvērt veidus, kā tālāk attīstīt šīs prasmes.

Īpašo, risku mācībai raksturīgo zināšanu un prasmju piemēri, piemēram, kā mācību programmas praktisko priekšmetu daļa:

- zināt par apdraudējumu, riska faktoriem un riska kontroli;
- atpazīt apdraudējumu, novērtēt attiecīgos riska faktorus un veikt pasākumus, lai kontrolētu risku, kas skar pašu un citus;
- izmantot informāciju, lai novērtētu tūlītējus un kumulatīvus riska faktorus;
- pārvaldīt vidi, lai nodrošinātu veselības aizsardzību un drošību sev un citiem;
- paskaidrot veiktos riska kontroles pasākumus.

- valsts DDVA stratēģijā noteikt mērķus DDVA iekļaušanai izglītībā;
- balstīt pasākumus uz pētījumiem par to, kas notiek realitātē, ko iespējams reāli sasniegt, kas vislabāk darbojas utt.;
- izveidot ciešu sadarbību ar izglītības iestādēm, jo īpaši ar mācību programmu izstrādes organizācijām;
- noteikt iespējas mācību programmā un censties ietekmēt programmu maiņas vai izstrādes brīdī;
- pielāgot priekšlikumus un iniciatīvas galvenajai mācību programmai un pašreizējai izglītības politikai un metodēm, tai skaitā iekļaujot riska mācību obligātajā un izvēles mācību programmā, galvenās iekļaušanas jomas ir personiskās, veselības, sociālās un pilsoniskās izglītības programmas; riska mācība jāiekļauj arī veselīgu dzīvesveidu veicinošās skolās (programma „veselīgas skolas”).
- izstrādāt DDVA un riska mācības mērķus, lai tos iekļautu atbilstošos mācību programmas priekšmetos, saskaņojot ar bērnu un jauniešu vecumu un spējām; koncentrēt mācību mērķus uz izpratni par mērķu rašanos, ieskaitot apdraudējuma atpazīšanu, riska novērtējumu un drošākas, informācijā balstītas uzvedības veidošanu;
- nodrošināt resursus DDVA un riska mācībai atbilstoši dažādiem mācību programmas priekšmetiem un vecuma grupām;
- nodrošināt skolotājiem un apmācītājiem profesionālās kvalifikācijas celšanu riska mācībā; apmācība vajadzīga skolotājiem visos līmeņos, gan kā daļa no (pastāvošās) profesionālās kvalifikācijas celšanas strādājošiem skolotājiem, gan skolotāju praktikantu mācību programmās; apsvērt citu izglītībā iesaistīto personu, piemēram, skolas vadības, kā arī vecāku, vajadzības;
- izveidot skolas līmeņa DDVA kvalifikāciju, kas sader ar skolas kvalifikācijas sistēmu;
- izveidot partnerību ar riska mācības galvenajiem veicinātājiem, lai panāktu konsekventu pieeju un izvairītos no dublēšanas;
- izmēģināt iniciatīvas un uzraudzīt un pārskatīt sasniegto;
- apmainīties ar pieredzi un sadarboties tīklos;
- iekļaut riska mācību skolas kopējā drošības un riska stratēģijā; tajā jāiekļauj gan droša mācību vide skolēniem, gan personāla veselība un drošība; saistīt to ar “veselīgas skolas” iniciatīvām.

Papildinformācija

Plašāka informācija par DDVA iekļaušanu izglītībā ir pieejama: http://osha.europa.eu/priority_groups/young_people.

Veiksmes faktori DDVA iekļaušanai mācību programmā ir šādi:

- izvirzīt skaidrus uzdevumus un nodrošināt atbilstošus resursus;

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tālrunis (+34) 94 479 43 60, Fakss (+34) 94 479 43 83

E-pasts: information@osha.europa.eu

© Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra. Pārpublicēt atļauts tikai ar norādi uz avotu. *Printed in Belgium*, 2008. g.

